

תפיסת הביטחון של ישראל-עדכון בעקבות מלחמת לבנון השנייה

1. להרחיק את החזבאללה מעמדות הגבול ולמסור אותן לשליטתם של צבא לבנון ושל כוחות בין-לאומיים.
2. להחזיר מהר ככל האפשר את החיילים החטופים.
3. להשמיד או לכל הפחות להרחיק את בסיסי הטיילים והרקטות של החזבאללה.
4. להחליש את ארגון החזבאללה ואת מנהיגותו ולהקטין את השפעתו על המערכת הפוליטית בלבנון.
5. לנתק את הארגון ממקורות החימוש והמימון שלו.

את המטרות החיוניות האלה ניתן היה להשיג רק אילו הוגדרו באופן ברור מראש, ואילו תוכנו והוקצו כוחות נכונים, והיה נעשה שילוב בין אמצעים צבאיים ומדיניים. לכן זו דוגמה ברורה לצורך לכלול את העיקרון של "הגדרה ברורה של המטרה ושל המשימות" בין עמודי התווך של תפיסת הביטחון שלנו.

שילוב בין לחימה דיפלומטיה

לאמרתו המפורסמת של קלאוזוויץ "שהמלחמה היא המשך הדיפלומטיה רק באמצעים אחרים" חייבים להוסיף עיקרון נוסף: "השלום יושג רק באמצעות דיפלומטיה בהמשך לחימה". יתר על כן, גם תוך כדי הלחימה חייבים להיות ערים לתהליכים וליוזמות מדיניים - אזורים או בין-לאומיים - שעשויים לקרב פתרון רצוי ולחסוך דם, זמן ואמצעים.

חייבים להודות שצה"ל ומערכת הביטחון לא תמיד קשובים לצורך להתחשב בנעשה בתחום המדיני בעת תכנון וביצוען של פעולות - בעיקר פעולות שעלולות לגרום לנפגעים רבים בקרב האוכלוסייה האזרחית. לכך יש, לצערי, דוגמאות רבות, גם מהזמן האחרון. דוגמה לכך היא ההתעלמות מנכונותו של ראש ממשלת לבנון להיכנס למשא ומתן עם ישראל כדי להפסיק את מלחמת לבנון השנייה.

תפיסת הביטחון של ישראל חייבת אפוא לכלול את העיקרון שלפיו יש לשלב בין פעילות צבאית ודיפלומטית כדי להשיג את הפתרונות הרצויים,

הצטרפתי שכמה מהנושאים שהעליתי ברשימתי הקודמת באו לידי ביטוי בולט במלחמת לבנון השנייה - בעיקר בהיבט השלילי, דהיינו שישאל פעלה בניגוד לעקרונות שעליהם הצבעתי. אזכיר רק אחדים מהם: ישראל פעלה בניגוד לעיקרון שאסור לצאת לפעולה צבאית ללא מודיעין מלא ועדכני, היו תופעות של התעלמות מעקרון ההתמחות של הפעלת הכוחות, לא הוקפד על המבנה האורגני של היחידות - למשל כדי להבטיח סיוע לוגיסטי לכוחות הלוחמים.

להלן אציג כמה עקרונות שחסרונם הורגש במלחמת לבנון השנייה ושלדעתי חייבים להיות חלק מתפיסת הביטחון של ישראל.

הגדרה ברורה של המטרה

על הדרג המדיני להגדיר במדויק את מטרות הפעולה, המבצע או המלחמה לדרג המתאים בצה"ל, וזה חייב לתרגם את המטרות למשימות קונקרטיות ולשיטות פעולה לדרג המבצע. חייבים גם להגדיר מראש סייגים והגבלות, מסגרות זמן ומרחב, לסמן מטרות עיקריות לפגיעה, לקבוע סוגי חימוש ולהגדיר במדויק אם יש לבצע בכל מחיר או באילו תנאים.

העיקרון הזה נשמע כביכול פשוט ומובן מאליו, אולם במלחמת לבנון השנייה לא פעלה ישראל כך, ולכן נאלצה לספוג כישלונות צורבים.

בדיעבד ניתן כיום להגדיר מה היו צריכות להיות מטרות המלחמה היא ואף לדרגן על-פי חשיבותן:

המאמר מציג כמה עקרונות שחסרונם הורגש במלחמת לבנון השנייה ושלדעת המחבר חייבים להיות חלק מתפיסת הביטחון של ישראל

מבוא

בחוברת "מערכות" 409-410 מדצמבר 2006 התפרסם מאמר שכתבתי ושכותרתו הייתה "תפיסת הביטחון של ישראל בעולם משתנה". המאמר הוא אומנם ראה אור אחרי מלחמת לבנון השנייה, אך נכתב זמן מה לפנייה.

העולם אכן השתנה מאז, וצצו בעיות, רעיונות ולקחים חדשים למכביר. בשעת כתיבתן של השורות האלה כבר הסתיים השלב הראשון של התחקירים - וכנראה גם של הפקת הלקחים - בצה"ל, אם כי אלה עדיין לא זכו לפרסום. כעת ממתינה המדינה לדו"ח הסופי של ועדת וינוגרד.

במאמר שלהלן אנסה להציג כמה לקחים גלויים לעין כול, אשר מחייבים בדיקה ובחינה מיידיות ואשר ראויים להצטרף לרשימת הנושאים הכלולים בתפיסת הביטחון של ישראל.

מצד אחד היה לי סיפוק מסוים ומצד אחר כמובן

סא"ל (מיל') דן נעמן

יועץ במשרד הביטחון

כל הגופים המשתתפים בהגנה על העורף: פיקוד העורף, מל"ח, הרשויות המקומיות וארגוני הסיוע השונים.

לנושא הזה יש משמעויות תקציביות וחברתיות מרחיקות לכת, אך אין בעובדה הזאת כדי לשחרר את המוסדות הרלוונטיים מאחריותם לשלום הציבור באזורים שסופגים את אש האויב. מה שקרה ועודנו קורה מדי יום בתחום הזה מעיד על הצורך הדחוף בטיפול עקרוני ומחייב בסוגיה החשובה הזאת.

מיסוד שיטת התחקור והפקת הלקחים בצה"ל

תחקור והפקת לקחים נכונים יכולים להגדיל את סיכויי ההצלחה בפעולה הבאה, בתנאי שמתייחסים לפעולות האלה ברצינות הראויה. השיטה המקובלת היום היא ביצוע של פעולות התחקור והפקת הלקחים בתוך היחידות והעוצבות במסגרת ההיררכיה הפיקודית.

בתוקף תפקידי השתתפתי בתחקירים ובהפקת לקחים במרבית אוגדות השריון אחרי מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים. במרבית המקרים התנהלה לא יותר מאשר הצגה: המפקד ומטהו ישבו על במה, והזוטרים נקראו לספר על מעשיהם ועל ניסיונם במלחמה. מובן שאיש מהם לא העז לבקר את מעשיהם ואת מחדליהם של המפקדים הבכירים מהם. בסוף סיכום המפקד את שנעשה ונשמע, וזה הפך ללקח הרשמי של העוצבה.

טוב עשה צה"ל אחרי מלחמת לבנון השנייה שהטיל את התחקור ואת איסוף הנתונים על גורמים חיצוניים - בדרך כלל קצינים בכירים במילואים. יש לקוות שגם הפקת הלקחים נעשית בשיטה דומה. לאור זאת נראה שתפיסת הביטחון חייבת להגדיר שיטה מחייבת לתחקור ולהפקת לקחים בצה"ל בפרט ובמערכת הביטחון בכלל כדי למנוע כישלונות בעתיד.

סיכום

כל הנאמר עד כאן מוכיח שוב שתפיסת הביטחון חייבת להיות נושא חי המתעדכן בכל עת, לפי הצורך, וכי רצוי, כמובן, להיות חכם לפני מעשה ולא אחריו. לממצאים ולהחלטות חייבים לתת תפוצה רחבה כדי להנחות את כל ממלאי התפקידים - החל מהרמות הזוטרות ביותר ועד הרמות הבכירות ביותר. כן דרוש מיסוד הטיפול בנושאים החשובים האלה. המועצה לביטחון לאומי נראית הכתובת הנכונה למשימה הזאת.

גנרל קלאוזביץ | לאמרתו המפורסמת של קלאוזביץ "שהמלחמה היא המשך הדיפלומטיה רק באמצעים אחרים" חייבים להוסיף עיקרון נוסף: "השלום יושג רק באמצעות דיפלומטיה בהמשך ללחימה"

ניתן יהיה לקבוע למי הסמכות להחליט על פעולות צבאיות, לתכנן אותן ולפקח עליהן. נראה שגם הסוגיה הזאת חייבת להיכלל בתפיסת הביטחון של ישראל.

הגדרת מצבי העורף בשעת חירום

אסור לשכוח שהעורף הוא אנוחנו - תושביה של מדינת ישראל - ועלינו צריכים השלטונות הנבחרים ומערכת הביטחון לחשוב ולהגן בשעת חירום. מה שקורה בעוטף עזה זה כמה שנים ומה שקרה בצפון המדינה בזמן מלחמת לבנון השנייה מעורר ספק אם המערכת באמת ממלאת את תפקידה בתחום החשוב הזה.

מדובר בתחום שהאחריות עליו מתחלקת בין שניים ואפילו שלושה גורמים. תפיסת הביטחון חייבת להגדיר בדיוק את מצבי החירום ולפרט את רמת האיומים על העורף בכל מצב ומצב, ואילו המחוקק חייב לתת להגדרות האלה תוקף חוקי. במסגרת החקיקה גם יוגדרו אחריותם וסמכויותיהם של

לשמור על האינטרסים החיוניים שלנו ולהביא שלום באמצעות השקעה מזערית של כוחות, של זמן ושל אבדות.

סיווג הפעולות הצבאיות

צה"ל מבצע פעולות בהיקפים שונים - החל מפעולות נקודתיות במסגרת הביטחון השוטף, דרך מבצעים שונים ועד לניהול מלחמה בהיקף מלא. כל פעולה מכל סוג שהוא מחייבת קביעה ברורה מיהו האחראי לתכנון, לאישור התוכנית, לפיקוד ולפיקוח על הביצוע.

בזמן האחרון מתבצעות פעולות שבעקבותיהן נשאלות השאלות: "מי נתן את הפקודה ומי אישר אותה?" השאלות האלה מעידות על כך שבמערכת המדינית-ביטחונית חסר נוהל ברור ומוסכם בנוגע לתכנון ולאישורן של פעולות צבאיות בכל הרמות ונגד כל סוגי היעדים.

אך לפני שמגבשים נוהל כזה, יש קודם כול לסווג את הפעולות הצבאיות השונות. רק על בסיס סיווג כזה